

Din id-Darba Nitkellmu Ahna:
Persuni b'dizabilita intellettuali f'Malta jtkellmu ghalihom infushom

Miktub minn

Helen Attard (Dipartiment għall-Anzjani u Servizzi fil-Komunita)

u Anne-Marie Callus (Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Dizabilita)

Ricentament, sar studju ma' persuni b'dizabilita intellettuali f'Malta dwar kif huma jqattghu l-gurnata taghhom, u x-xewqat u ambizzjonijiet taghhom. Din ir-ricerka kienet iddizinjata mill-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Dizabilita flimkien mad-Dipartiment għall-Anzjani u Servizzi fil-Komunita. Dan tal-ahhar hu responsabbli mis-servizzi ta' matul il-jum għal persuni b'dizabilita intellettuali.

Dan l-istudju sar bhalha parti mill-attivitajiet tas-Sena Ewropea tal-Persuni b'Dizabilita fl-isfond tal-hidma li z-zewg organizzazzjonijiet qed jaghmlu sabiex jigi zvilupp ta' *self-advocacy* tal-persuni b' dizabilitakollha hawn Malta. *Self-advocacy* tfisser li persuni jinghataw l-opportunita li jtkellmu ghalihom infushom u mhux ikun hemm haddiehor li jtkellem ghalihom.

B'kollox, kien hemm 52 persuna li juzaw is-servizzi ta' matul il-jum li gew intervistati. Dan jammonta għal 13% tan-numru totali ta' persuni b'dizabilita intellettuali f'Malta u Ghawdex li juzaw is-servizzi ta' matul il-jum moghti direttament mill-istat. Huma ddeskrivew l-attivitajiet li jaghmlu kemm meta jkunu qed juzaw dawn is-servizzi kif ukoll meta jkunu d-dar. Huma gew mistoqsija ukoll x'attivitajiet jixtiequ li jaghmlu, speċjalment fil-kaz ta' attivitajiet li bhalissa mhumiex qeghdin jaghmlu u li jinteressawhom, kemm permezz tas-servizzi ta' matul il-jum kif ukoll mid-dar.

Fost l-aktar rezultati importanti nsibu li l-persuni li gew intervistati huma kuntenti bis-servizzi ta' matul il-jum u li, kollox ma' kollox, huma kuntenti bl-attivitajiet li huma jaghmlu. Izda dan ma jfissirx li huma ma jixtiequx jippruvaw attivitajiet godda.

Attivitajiet fis-Servizzi ta' Matul il-Jum

Tabella 1 tindika l-attivitajiet ta' rikreazzjoni li l-persuni li gew intervistati jixtiequ jaghmlu u li bhalissa huma ma jaghmlux. Il-fatt li certu persentaggi huma baxxi (per eżempju għall-attivitajiet fizika) ifisser li dawn l-attivitajiet diga jaghmluhom hafna klijenti.

Tabella 1

20%	40%	12%	9%	6%
Crafts	Soft-play	Loghob	Drama	Attivita Fizika

Għal dak li għandu x'jaqsam ma' zvilupp personali (Tabella 2), il-persentaggi ta' persuni li juzaw is-servizzi u li jixtiequ li jaghmlu dawn l-

attivitajiet hu gholi. Dan ifisser li dawn l-attivitajiet ma jaghmluhomx hafna persuni u, fl-istess waqt, hemm hafna li jixtiequ li jkunu involuti fihom. Ta' min jinnota li l-persentagg ta' klijenti li huma interessati fl-edukazzjoni sesswali hu gholi hafna. Dan jindika li ftit hemm klijenti li qed jaghmlu dan il-programm u li l-maggoranza ta' dawk li ma jaghmluhx huma interessati hafna f'dan is-suggett.

Tabella 2

22%	23%	42%	30%	4%	57%
Self-Advocacy	Speech Therapy	Occupational Therapy	Kitba, Qari u Somom	Hiliet ghal Hajja Independenti	Edukazzjoni Sesswali

Xoghol

Id-dinja tax-xoghol hi qasam ta' interess ghal hafna minn dawk li hadu sehem fir-ricerka. 33% ta' dawk intervistati jahdmu part-time, hafna drabi permezz ta' arrangamenti li jsiru mis-servizzi ta' matul il-jum. 80% ta' dawk li ma jahdmux jixtiequ li jahdmu, il-bicca l-kbira minnhom fuq bazi part-time. Il-postijiet fejn jixtiequ jahdmu huma indikati f'Tabella 3.

Tabella 3

40%	48%	29%	35%	27%	23%	29%	35%	23%
Ufficju	Tindiff	Fabbrika	Xoghol tal-idejn	Lukanda	Ristorant	Hanut	Matfal	Malanzjani

Attivitajiet fid-Dar

Ghal dak li ghandu x'jaqsam ma' attivitajiet filghaxija u matul il-weekends u vaganzi, hafna minn dawk li hadu sehem fir-ricerka jockkupaw ruhhom b'attivitajiet li jaghmlu fi djarhom, kif indikat f'Tabella 4.

Tabella 4

96%	94%	42%	57%	61%
Televizjoni	Radju	Crafts	Iqallbu l-kotba	Loghob

Hafna minn dawn il-persuni m'ghandhomx kompjuter jew *play station* u jixtiequ hafna li jkollhom.

Ftit kien hemm persuni li gew intervistati li qalu li johorgu wahedhom. Hafna drabi huma johorgu ma' membri tal-familji taghhom. Meta johorgu wahedhom, huma jmorru jixtru minn hwienet qrib id-dar taghhom, imorru l-knisja jew biex izuru qraba li ma joqoghdux 'iboghod minnhom. Hafna kienu l-persuni li esprimew ix-xewqa li jmorru postijiet ohra, wahedhom jew ma' shabhom li juzaw is-servizzi ta' matul il-jum.

L-Ghazla

Sabiex tohrog stampa ta' kemm il-persuni b'dizabilita intellettuali ghandhom l-opportunita li jaghmlu ghazliet f'hajjithom, l-istudju ffoka fuq tlett aspetti:

- a) Ghazla tal-hwejjeg
- b) Hrug
- c) Infiq ta' flus.

Ta' min jinnota li 70% ta' dawk li hadu sehem fir-ricerka jaghzlu x'jilbsu huma stess. Izda, fl-istess waqt, 55% biss ghandhom ghazla fix-xiri tal-hwejjeg. Mill-banda l-ohra, hafna minn dawk li jinghataw il-flus biex jonfqu, jonfquhom fuq hwejjeg, kif hu indikat f'Tabella 5:

Tabella 5

4%	29%	4%	17%	35%	10%	11%
Tfaddal-hom il-persuna	Izomm-hom membru tal-familja	Jigu mfaddla l-bank	Minfuqa fuq gojjelli	Minfuqa fuq hwejjeg	Minfuqa fuq zraben	Minfuqa fuq ikel u helu

Il-konkluzjonijiet principali li johorgu mir-ricerka huma li, waqt li l-persuni intervistati huma pjuttost kuntenti b'hajjithom, huma jixtiequ li jkunu inqas protetti. Jixtiequ jghixu hajja aktar libera, f'socjeta interdipendenti li tittratahom bhala adulti, u li fiha huma jistghu jippartecipaw bis-shih(t). Huma jixtiequ wkoll li jkunu parti mid-dinja tax-xoghol, li jkunu jistghu jaghmlu aktar ghazliet f'hajjithom u li l-individualita taghhom tkun rispettata.

Ir-rizultati ta' din ir-ricerka gew prezentati waqt seminar bl-isem 'Din id-darba nitkellmu ahna'. Attendew ghalih il-persuni li hadu sehem fir-ricerka, membri tal-familja taghhom, u professjonijist li jahdmu ma' persuni b'dizabilita intellettuali. Il-prezentazzjoni tar-ricerka saret minn uhud mill-persuni li hadu sehem fir-ricerka. Kien hemm ukoll fuljett li jispjega r-rizultati f'format li hu facli biex taqrah. Wara l-prezentazzjoni kien hemm diskussjoni li fiha l-persuni b'dizabilita intellettuali emfasizzaw kemm jixtiequ jsibu xoghol. Hu pjanat li, fuq il-bazi ta' dan l-istudju, jigu mfassla programmi individwalizzati ghal min juza s-servizzi ta' matul il-jum sabiex jigi zgurat li kull wiehed minn dawn il-persuni jkun konsultat dwar l-uzu li jixtieq jaghmel mis-servizzi ta' matul il-jum.